

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Регина Далкалъчева

член на научно жури по процедура за заемане на академична длъжност „Доцент“
по „Съвременно българско изкуство“,
за нуждите на катедра „Изкуствознание“, ФИИ на НХА.
Конкурсът е обявен в Държавен вестник бр. 01 / 02.01.2024 г.

Процедурата на конкурса съответства напълно на изискванията на държавните и университетските нормативни документи относно заемането на академични длъжности.

На първото заседание на журито са спазени нормативните предписания за присъствено и неприсъствено участие в заседанието и са избрани рецензенти, както и членове на журито, които да изготвят становища.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ участва един кандидат – гл. ас. д-р Сузана Симеонова Каранфилова с хабилитационен труд – монография „Стефан Гацев“.

Представената в документацията по конкурса наукометрична таблица привежда достатъчно убедителни доказателства, че кандидатката покрива изискваните точки във всяка една група показатели, необходими за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

1. Обща оценка на хабилитационния труд на кандидата и на приносите в него

В своята цялост монографията на Сузана Каранфилова представлява първото цялостно изкуствоведско изследване, посветено на Стефан Гацев, което обхваща жанровото разнообразие на творчеството му и задълбочено анализира специфичния метод на художника, рязположен като сърцевина на неговата авторска художествена и пластическа платформа. Научният труд коментира и дефинира уникалния стилистичен подход, чрез който Гацев гради и извежда експресивната сила на своята живопис, внушителния синтез на композицията и формата в монументалните му произведения, мощния рисунък, съчетан с деликатна чувствителност на наблюдението в рисунките.

Един от значимите приноси на С. Каранфилова е, че монографичното ѝ изследване обективно доказва и утвърждава значимото място на Стефан Гацев в общата картина на Българското изкуство от 60-те до 80-те години на 20 век, коригирайки липсата на задълбочена оценка на творчеството му. Във връзка с настоящото становище имах възможността да се изправя пряко пред внушителния мащаб на свършената от кандидатката изследователска и събирателска работа и да осъзная нейната полезност. Прониквайки в респектирация като обем научен труд (общо 360 страници от които 165

страници основен текст) и впечатляващото количество визуални материали, пред мен се разкри интригуващия и предизвикващ уважение образ на уникален с авторската си определеност художник, който не познавах.

Фундаменталният принос на монографията е съсредоточен, не само във факта, че е първото изчерпателно изследване на творчеството на художника – а най-вече, че отваря нов аналитичен поглед по отношение на него. Научният текст осъществява многопосочни валенции към историческия, политическия и обществено-идеологически контекст в развитието на изобразителното изкуство по това време, към социални и лични житейски предпоставки, и най-важното – към проникването и наслагването на определени световни и европейски художествени влияния, като всички те са фактор в процеса на формиране и изграждане на Стефан Гацев като личност и творец. Този принципно нов изкуствоведски поглед на Сузана Каранфилова изгражда необходимата контекстуална цялост, която обяснява уникалния концептуален и изобразителен подход на художника, и в крайна сметка дефинира неговия индивидуален стил.

Монографията е структурирана в увод, пет глави и заключение. Съдържа също така и подробна биография на художника, придружена с документален снимков материал, и пълна библиография (книги, енциклопедии, студии и статии), която на практика обединява всичко публикувано през времето за Ст. Гацев. Сами по себе си биографичната и библиографска част на труда имат безспорно приносен характер. Така изградената структура на изследването позволява на авторката да разгърне една всеобхватна, цялостна и същевременно многопластова картина на образа на художника, като го засича от множество гледни точки и оформящите се между тях взаимовръзки.

Първа глава е фокусирана върху ранния период на оформяне и изява на таланта на Ст. Гацев. Особености, предпоставени от социалния му произход и отражения, които определят развитието му по време на гимназиалното и академичното му образование, благотворното общуване с преподаватели и колеги, и най-вече – влиянието на групата мексикански художници (Сикейрос, Ороско, Ривейра), които допълнително провокират изявената склонност на художника „към монументално звучене и социална наситеност“.

Посветените на първото десетилетие от зрелите години в творчеството на Ст. Гацев глави в монографията (втора и трета) са фокусирани върху развитието на основните за 60-те години жанрови търсения на художника в областта на тематичната фигурална композиция, портрета и натюрморта. Изключително стойностният формален анализ на С. Каранфилова се разполага в историческия контекст на настъпилите промени и динамиката на художествения живот след Априлския пленум през 1956 г., когато условно се оформят две основни стилови линии, стремящи се да преодолеят нормативната живопис от предходния период на 50-те години. Определяйки Ст. Гацев като „един от завършените

представители на „монументализиращата линия“, Каранфилова коментира уникалната пластическа специфика на редица негови творби и убедително извежда обобщаващия извод, че художникът „съчетава формулата на монументалното с една експресивна декоративна цветност“. Авторката дефинира разпознаваемата монументализираща линия в индивидуалния му подход през мощните композиционни решения, релефно напластената фактурна обработка, едрото и цялостно конструиране на формата, чрез което постига пределна степен на обобщение и знакова стилизация.

Като фундаментално значим принос на монографичното изследване считам разполагането на анализа в сложната контекстуална рамка на политическите условия, личната съдба и социалните проблеми, които творчеството на Ст. Гацев поставя – като паралелно с това проследява и в определени негови произведения открива следите на проникнали влияния от западноевропейското и световно изкуство. На мексиканската школа монументалисти, отгласи от динамичната, перманентно променлива форма на футуризма и в най-голяма степен влияние от представители на немския експресионизъм, като Ото Дикс, Емил Нолде и др.

Четвърта глава на монографията проследява интереса и творческите изяви на Ст. Гацев в областта на монументалните изкуства, които се заявяват още по време на ранната му специализация в ателието на проф. Георги Богданов. Изследването коментира редица реализирани монументални творби и за първи път представя цялостно множеството създадени проекти за такива, като откроява знаковите и емблематични постижения. В заключение авторката дефинира периода на 70-те години като „важен обрат в творческото развитие на Ст. Гацев“, който „допълва представата за него не само като представител на „монументализиращата линия“ в живописата, но и като монументалист в областта на скулптурата и текстила.

Особен принос в монографията е и изкуствоведският подбор на публикуваните творби, който наред с окончателните композиционни решения включва, и при съпоставяне естествено откроява подбрани варианти от множество подготвителни ескизи към тях, чиято завладяваща свобода впечатлява с мощта на експресивното търсене и силата на художественото въздействие (като „Апокалипсис“, „Зов“, „Бунт“, „Духът на Паисий“, „Огнено слънце“, „Зората на човечеството“ и др.).

Приносно е решението на С. Каранфилова да обособи изследването на рисунката на Ст. Гацев като отделна глава в монографията. И не само защото художникът оставя респектиращ брой рисунъчни творби, а най-вече защото те са напълно завършени произведения и представляват „изключително интересна и искрена част от творчеството му, която предоставя възможност за по-пълно разбиране на неговата същност“.

Като значим принос искам да отбележа и изключително богатата визуална колекция от разнообразни творби на Гацев, която С. Каранфилова е издирила, архивирала и публикувала в монографията, допълвайки я с пълен списък на всички негови произведения, които са собственост на държавни галерии, частни колекции и наследници. Протичайки паралелно с текста, но и представлявайки самостоятелно значима информационна реалност, тя позволява на зрителя-читател да се запознае с особено интересни творчески и стилистични търсения на художника, които се отклоняват встрани от официалната за онова време линия, в които в най-голяма степен могат да бъдат разпознати влияния от западноевропейското и световно изкуство, и които аз лично смятам за най-значимите авторски открития на Стефан Гацев.

2. Заключение

Въз основа на всичко казано по-горе считам, че хабилитационният труд (монографията „Стефан Гацев“), с който Сузана Каранфилова се явява в настоящия конкурс като цяло има приносен характер. В представената документация кандидатката аналитично формулира приносните моменти, които аз намирам за обективни и напълно се присъединявам към тях.

В резултат на това, убедено предлагам на уважаемото научно жури да избере Сузана Симеонова Каранфилова на академичната длъжност „Доцент“ по „Съвременно българско изкуство“ в Област на висше образование 8. Изкуство, Професионално направление 8. 2. Изобразително изкуство, за нуждите на катедра „Изкуствознание“ в Факултета за изящни изкуства на Националната художествена академия.

Доц. д-р Регина Далкалъчева

25. 06. 2024 г.

София